

ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОЛИЦИЈСКЕ ИСТРАГЕ У КРИВИЧНОМ ПРОЦЕСНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ ЕНГЛЕСКЕ²

Апстракт

У кривично-процесним законодавствима европских земаља присутни су различити концепти истраге и то судска истрага која се све више замењује тужилачком, односно тужилачко-полицијском истрагом, док је далеко мање заступљен концепт полицијске истраге. Основна сврха свих наведених облика истрага јесте постизање што веће ефикасности кривичног поступка што је од великог значаја, нарочито у данашње време које карактеришу организовани криминалитет, тероризам, корупција и други тежи облици криминала. Предмет истраживања је усмерен на полицијску истрагу која је заступљена у енглеском кривично-процесном законодавству, с тим што ће се у раду указати и на битне разлике између судске и тужилачке, односно полицијске истраге. Методама које ће се користити у овом истраживању, критичка анализа садржаја, дескрипција, компарација, синтеза и дедуција, настојаће се да се дође до релевантних чињеница које ће омогућити извесну компарацију у погледу ефикасности полицијске и других концепта истраге.

Кључне речи: *истрага, полицијска истрага, јавни тужилац, суд, полиција, Крунска служба, ефикасност кривичног поступка.*

¹ Доцент, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, mail: acaboss@open.telekom.rs

² Овај рад је резултат реализовања научноистраживачког пројекта под називом Развој институционалних капацитета, стандарда и процедура за супротстављање организованом криминалу и тероризму у условима међународних интеграција. Пројекат финансира Министарство просвете и науке Републике Србије (бр. 179045), а реализује Криминалистичко-полицијска академија у Београду (2011–2014). Руководилац пројекта је проф. др Саша Мијалковић.

1. Уводна разматрања

Ефикасност кривичног поступка зависи од многих објективних и субјективних фактора, али сигурно је да на његову ефикасност велики утицај остварује истрага, што је опет у зависности од присутног концепта истраге. Због тога се у теорији кривично процесног права воде расправе у односу на изналажење најадекватнијег и најоптималнијег концепта истраге који треба да допринесе већој ефикасности кривичног поступка, а у истом циљу присутна су и различита решења у кривичном процесном законодавству разних земаља.³

Историјски посматрано, концепт истраге се мењао у зависности од присутних друштвених услова и потреба, с једне и процене одговорних друштвених субјеката за потребом доношења нових или измене постојећих кривично-процесних норми, с друге стране. Стога се може рећи да се развој кривично-процесног законодавства кроз разне временске периоде, који је увек одговарао постојећим друштвено економским и политичким односима, потребама и интересима, директно одражава и на мењање форме и садржине истраге, а самим тим и њеног утицаја на брзину кривичног поступка.

У судском концепту истраге, без обзира што јавни тужилац подноси истражном судији захтев за спровођење истраге, главни субјект истраге је истражни судија који доноси решење о спровођењу истраге, руководи истрагом и спроводи истражне радње, с тим што спровођење неких радњи може поверити полицији, што опет зависи од садржаја и потреба сваког конкретног случаја.

У концепту тужилачке истраге тужилац наређује и спроводи истрагу, односно он предузима све радње за које је по процесном законодавству овлашћен сам или преко лица која су на основу закона обавезна да поступају по његовом захтеву. Полиција може предузимати само одређене потражне радње које претходе истрази, док неке радње доказивања може предузети изузетно након обавештења тужиоца, односно поступајући по његовом захтеву

³ У пракси разних земаља углавном су присутна два концепта истраге: судска и тужилачка истрага, с тим што су присутни разни модалитети тужилачке истраге, а у зависности од надлежности и овлашћења полиције у концепту тужилачке истраге може се говорити и о тужилачко-полицијској истрази, с тим што је у неким земљама присутан и концепт полицијске истраге. Концепт тужилачке истраге заступљен је у Немачкој, Италији, Аустрији, Републици Српској, Црној Гори, Хрватској, а од скора и у Србији, док је судска истрага присутна у Француској, Шпанији, Белгији. У Енглеској и Сједињеним Америчким Државама истрага је поверена полицији у самосталну надлежност. В. А. Бошковић, „Реформа претходног кривичног поступка и европски стандарди“, Сузбијање криминала у оквиру међународне полицијске сарадње, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2011, 372.

или одобрењу. Основна разлика између тужилачке и тужилачко-полицијске истраге јесте у обиму надлежности и овлашћења које има полиција у спровођењу истраге. У тужилачко-полицијској истрази полиција има већа овлашћења у фази која претходи истрази, јер може самоиницијативно у складу са законским одредбама да предузима радње доказивања, али уз усмеравајућу улогу тужиоца чији су налози за полицију обавезујући.

Полицијска истрага подразумева да истрагу води полиција, што не значи да њен рад не подлеже контроли и надзору, па тако у Енглеској полицијска истрага подлеже надзору Крунске тужилачке службе и надлежног суда. Тужилаштво треба да врши контролу квалитета доказа које је прикупила полиција и надзор на законитошћу рада полиције као и да одлучује о покретању кривичног поступка, док учешће суда треба да буде изузетно и то само у погледу одлучивања о правима и слободама. Неко обимније ангажовање тужиоца и суда у концепту полицијске истраге не би било компатибилно са суштином такве истраге и не би се позитивно одразило на ефикасност кривичног поступка.

С обзиром на представљене моделе истраге, може се рећи да је данас и у теорији и у пракси неспорно да ефикасност кривичног поступка као целине зависи од концепта истраге. Тужилачки концепт истраге је данас доминантан у савременом кривичном процесном праву и то како у националним кривичнопроцесним законодавствима тако и пред међународним кривичним судом, тј. он као такав данас представља тренд.⁴ Пратећи овај тренд и Република Србија је кренула путем промена и увођења нових процесних решења који коренито мењају дугогодишњу традицију поступања у кривичним стварима. Тако је Скупштина Републике Србије септембра 2011. године донела нови Законик о кривичном поступку⁵ који је почео са применом 15. јануара 2012. године за кривична дела у којима поступа јавно тужилаштво посебне надлежности, а у осталом делу је отпочео са применом 1. октобра 2013. године.⁶

⁴ С.Бејатовић, „Концепт истраге и нови ЗКП РС“, Нова решења у казненом законодавству Србије и њихова практична примена, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Златибор, 2013, 134.

⁵ Службени гласник Републике Србије, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13 и 45/13.

⁶ О најзначајнијим новинама које доноси нови ЗКП Србије види: А.Бошковић, Р.Рисимовић, „Основне карактеристике новог Законика о кривичном поступку Републике Србије из 2011. године“, Супротстављање савременом организованом криминалу и тероризму - књига III, Београд : Криминалистичко полицијска академија, 2012, 211-226; Г.Илић, (2010), „Кривично процесно законодавство Републике Србије и стандарди Европске Уније“, Кривично законодавство Србије и стандарди Европске Уније, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Златибор, 2010. 34-54; М.Шкулић, Г.Илић, Нови Законик о кривичном поступку Србије – реформа у стилу „један корак напред, два корака назад“, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије и др, Београд, 2012.

Имајући у виду претходно речено, у наредном излагању ће најпре бити презентовани аргументи за и против судске, тужилачке и полицијске истраге, а затим ће бити представљен модел полицијске истраге какав је у Енглеској и извршиће се одговарајућа компарација у погледу ефикасности полицијске и других концепта истраге.

2. Аргументи за и против судске, тужилачке и полицијске истраге и присутна схватања о њиховој ефикасности

Када се говори о ефикасности судске истраге са практичног аспекта присутни су приговори који потврђују чињеницу да овај концепт није довољно ефикасан и да тиме утиче на неефикасност кривичног поступка у целости. Међутим, и поред тога присутна су нека мишљења у прилог опстанка концепта судске истраге. Као аргумент се наводи да концепт тужилачке истраге у којем се у својству њеног активног субјекта појављују јавни тужилац и полиција значи атак на слободе и права грађана загарантованих међународним актима и домаћим законодавством. У полицијској истрази, озакоњењем полиције као активног субјекта истраге значи да се на тај начин даје још једна основа за повећање репресивности у полицији. Међутим, „ови приговори се не могу прихватити јер у тужилачко-полицијској истрази о питањима везаним за слободу и права одлучује суд, а не јавни тужилац и полиција“⁷, што је карактеристично и за концепт полицијске истраге.

Такође, присутни су и неки други аргументи у прилог судске истраге који указују на независност суда као најбољег гаранта слободе и права грађана и на истражног судију као најобјективнијег истражитеља, с тим да је за изузимање истраге из судске надлежности неопходно да се претходно спроведе темељна, али скупа реформа полиције и јавног тужилаштва.⁸ Присутна су и нека друга схватања која иду у прилог судске истраге, а међу њима су карактеристична она која указују на неспремност праксе да преузме нови концепт истраге, на непостојање одговарајућих научно заснованих истраживања која указују на спорост судске истраге, односно на ефикасност тужилачке истраге у земљама где је уведен овај концепт истраге.⁹ Интересант-

⁷ С.Бејатовић, „Општеприхваћени правни стандарди и предлог Законика о кривичном поступку“, Безбедност 3/2006, 382.

⁸ М.Грубач, Кривично-процесно право, Правни факултет Универзитета Унион и Службени гласник, Београд, 2008., 374-375.

⁹ Ђ.Лазин, „Судска истрага (дилеме и проблеми)“, Ревизија за криминологију и кривично право 2/2006, 75-83.

но је и мишљење које се заснива на неоткривеним учиниоцима кривичних дела спектакуларних убистава и других најтежих кривичних дела која су се десила у претходном периоду, и према којем главни проблем, односно разлог за њихово нерасветљавање, није у систему у којем истрагу спроводи истражни судија, јер он није тај који је нешто цепидлачио, развлачио или успоравао поступак, јер у тим случајевима учинилац није откривен и истражни судија није ни водио истрагу.¹⁰ И у страниј процесној теорији се истичу одређене предности судског концепта истраге. Један од аргумената јесте да је фаза истраге, бар у теорији, више неутрална јер је води истражни судија који користи ресурсе државе да открије све доказе који га могу водити ка утврђивању истине. Такође, није потребно ни касније непосредно сведочење, јер се искази сведока из истраге налазе у предмету.¹¹

Као што постоје разлози који иду у прилог судске истраге, исто тако постоје и аргументи који иду у прилог тужилачке, односно полицијске истраге. Један од битних разлога јесте стварање нормативне основе за ефикаснији кривични поступак, јер је познато да од ефикасности спроведене истраге зависи и ефикасност кривичног поступка, а претходно је већ истакнуто да судски концепт истраге не доприноси таквој ефикасности.¹² У прилог таквом ставу иду и искуства у Републици Српској и Федерацији Босне и Херцеговине након увођења концепта тужилачке истраге у њиховом кривично-процесном законодавству, где су у одређеном временском периоду постигнути бољи резултати, али је указано и на потребу мењања неких процесних норми, управо у циљу постизања још веће ефикасности кривичног поступка.¹³ Тужилачки концепт истраге доприноси већој ефикасности у откривању тамне бројке криминалитета, скраћује се временски ток истраге, полиција добија нови квалитет уз стручно учешће тужилаштва и добија могућност примене специјалних истражних техника, али и има суодговорност

¹⁰ Ј.Тирић, et al., *Јавни тужиоци и њихова улога у успостављању владавине права*, Центар за мир и развој демократије, Београд 2007., 55-56

¹¹ С.М. Bradley, „Overview“, *Criminal Procedure A Worldwide Study* (edited by Craig M. Bradley), Carolina Academic Press, Durham, North Carolina, 2007, xvii-xviii.

¹² С.Бејатовић, „Тужилачко-полицијски концепт истраге (разлози нормирања и очекивања)“, *Нова решења у кривичном законодавству и досадашња искуства у њиховој примени*, Удружење за кривично право и криминологију Србије и Црне Горе, Златибор-Београд, 2006, 294-297.

¹³ М.Симовић, „О неким искуствима у функционисању новог кривично-процесног законодавства Босне и Херцеговине“, *Нове тенденције у савременој науци кривичног права и наше кривично законодавство*, Удружење за кривично право и криминологију Србије и Црне Горе, Златибор-Београд, 2005. 611-639.

заједно са тужилашtvом.¹⁴ Такође, као разлози који иду у прилог концепта тужилачко-полицијске истраге су и кабинетски рад истражног судије, до сада постигнути резултати код тужилачког концепта истраге у земљама где је овај концепт истраге у примени и непотребно понављање доказа.¹⁵

Присутне аргументе за и против судске истраге треба реално и објективно посматрати и сигурно да у склопу њих има чињеница које објективно иду у прилог судској истрази, јер се ти аргументи не могу апсолутизовати, али наведени разлози у прилог концепта тужилачке истраге, као и искуства земаља у којима је присутан концепт тужилачке истраге и резултати неких емпиријских истраживања, јачином својих аргумената надјачавају разлоге који се наводе у прилог судске истраге. У концепту тужилачке и полицијске истраге до изражаја долази активна улога јавног тужиоца, односно полиције, па самим тим јавни тужилац и полиција су доминантни субјекти у овим концептима истрага, па сnose и одговорност за законитост и ефикасност њеног спровођења.

3. Осврт на кривично-процесно законодавство Енглеске

Три питања су од значаја за разумевање кривичног поступка у Енглеској. Прво, значај парламентарног суверенитета у Уставу Уједињеног Краљевства, коме недостаје ојачан устав, па у прошлости није било уставних ограничења, када је у питању власт Парламента и његова моћ да утиче на полицијске званичнике који се мешају у нешто што би поједини судови сматрали фундаменталним правима. Парламент је у великој мери повећао моћ полиције и ограничио заштиту окривљеног у кривичном поступку. Друго, ту је и уставна позиција полиције, где званично не постоји национална полиција, иако су регионалне и националне јединице у протеклих 30 година организоване за борбу против тешких кривичних дела, укључивши ту и Агенцију за организовани криминал која је успостављена изван структура полицијских снага. Треће, истражна функција је у кривичном поступку тек недавно одвојена од тужилачке функције.¹⁶

Такође, значајно је истаћи да у енглеском кривичном поступку суду није дата активна улога у прикупљању доказа већ је

¹⁴ М.Матијевић, Д.Митровић, „Тужилачка истрага у функцији ефикаснијег откривања тамне бројке криминалитета“, Правна ријеч 12/2007, 128.

¹⁵ С.Бејатовић, (2006), 294-303.

¹⁶ D.J.Feldman, „England and Wales“, Criminal Procedure A Worldwide Study (edited by Craig M. Bradley), Carolina Academic Press, Durham, North Carolina, 2007. 149-150.

прикупљање доказа дужност странака где суд игра улогу арбитра, одабирајући истину између две верзије које му нуде оптужба и одбрана. Међутим, стварност је сложенија јер суд има овлашћење, а понекад и дужност, да када је кривица оптуженог утврђена, прибави неопходне информације за одлучивање коју ће казну да досуди што представља још један уступак инквизиторској теорији.¹⁷

У циљу лакшег разумевања и схватања суштине полицијске истраге у Енглеској, укратко ће се указати на она битна обележја енглеског кривично-процесног законодавства која су у вези са покретањем и спровођењем истраге. Енглеска и Велс, заједно са Шкотском и Северном Ирском, чине Уједињено Краљевство (*United Kingdom*) у којем постоје чак три различита система кривичног правосуђа. Заједнички систем кривичног правосуђа је карактеристичан за Енглеску и Велс, док је потпуно другачији систем у Шкотској, односно Северној Ирској. Енглески кривични поступак се није заснивао на неком посебном закону којим су у целости регулисани фазе кривичног поступка, покретање и вођење кривичног поступка, овлашћења субјеката који учествују у поступку и друге процесне радње, већ се заснивао на *common law* систему.¹⁸ Према томе, кривични поступак Енглеске се развијао без доношења одговарајућих закона, што је било присутно све до 1984. године када је донет Закон о полицији и доказима у кривичном поступку (*Police and criminal evidence Act, скраћено PACE*).¹⁹ Овај закон је донет као резултат деловања Филипсове краљевске комисије за кривични поступак (*Philips Royal Commission on Criminal Procedure*)²⁰ и заснива се на принципима правичности, којим се истражна делатност у поступку одваја од тужилачке функције и који јасно одређује оквире полицијске делатности на плану откривања кривичних дела и њихових учинилаца и обезбеђење доказа.

Као што је већ речено, све до доношења Закона о полицији и доказима у кривичном поступку 1984. године, кривични поступак

¹⁷ J.Spencer, превео Г.Илић, „Кривични поступак у Енглеској“, Безбедност 6/1995, 866.

¹⁸ Common law се сматра прецедентним правом, тј. правом заснованим на претходним судским одлукама, из ког разлога га и називају судским правом. То је позитивно, углавном судско право, које се увек примењује у односима између појединаца када, за случај у питању, не постоји изричан писани пропис (закон, подзаконски акти). То је неписано право (*lex non scripta*) које не потиче од законодавног органа и које се у Енглеској састоји од општих обичаја (систем правних правила или правних начела) или схватања, што је common law у правом смислу речи, затим од посебних обичаја или схватања који преовладају у неким областима, као и правила која развијају неки судови.

¹⁹ Закон о полицији и доказима у кривичном поступку (*Police and criminal evidence Act - PACE*) и свих осам подзаконских аката (*Codes of Practice*) су доступни дана 25. 10. 2008. године на: <http://police.homeoffice.gov.uk/operational-policing/powers-pace-codes/pace-code-intro>

²⁰ Филипсова краљевска комисија за кривични поступак је истовремено била заслужна и за доношење Закона о кривичном гоњењу (*Prosecution of Offences Act*) наредне 1985. године којим је формирана Крунска тужилачка служба (*Crown Prosecution Service - CPS*) као орган кривичног гоњења.

се није базирао на законским основама, већ на прецедентном праву, односно на правним правилима и правним начелима, што је било својствено енглеској традицији и конзерватизму. Овај закон је послужио као основ за доношење осам подзаконских аката (*Codes of Practice*) од стране министра унутрашњих послова, који детаљније разрађују надлежност и овлашћења полиције у предузимању одређених радњи у супротстављању криминалитету.²¹

Међутим, временом се и у Енглеској развијала свест о томе да је ипак неопходно донети пропис којим би на једном месту била регулисана правила кривичног поступка. У том смислу је јако значајан Олдов (*Auld*) Извештај о кривичним судовима у Енглеској и Велсу који је објављен октобра 2001. године. Једна од главних препорука у том извештају је била и та да се донесе пропис којим би се регулисала правила кривичног поступка по узору на земље европско континенталне правне традиције што је и резултирало доношењем Правила кривичног поступка (*Criminal Procedure Rules*) 4. априла 2005. године.²² Уколико би дошло до кршења Правила кривичног поступка најважније би било утврдити да ли је тиме дошло до кршења права одбране. Уколико пак нису повређена права одбране, такво кршење не сме да угрози основне циљеве Правила кривичног поступка, а то је да кривац буде осуђен, а да невино лице буде ослобођено.²³

Посматрано у целости, кривични поступак у Енглеској је акузаторски, што значи да се са кривичним поступком не може отпочети уколико нема захтева овлашћеног тужиоца, односно терет доказивања је на тужиоцу који треба да увери судску пороту да је извршено кривично дело и да постоји довољно доказа који, изван сваке разумне сумње (*beyond reasonable doubt*), доказују да је оптужено лице извршило наведено кривично дело, али и да је то лице кривично одговорно, односно да постоји његова кривица за

²¹ То су следећи подзаконски акти: Подзаконски акт А (Code A) се односи на спровођење радњи заустављања и прегледа лица и возила, Подзаконски акт Б (Code B) се односи на претресање стана и других просторија, Подзаконски акт Ц (Code C) регулише полицијско задржавање, као и поступак са осумњиченим лицем и правила испитивања таквог лица од стране припадника полиције, Подзаконски акт Д (Code D) се односи на главне методе које полиција користи приликом идентификације лица, Подзаконски акт Е (Code E) регулише аудио снимање испитивања осумњиченог у полицијској станици, Подзаконски акт Ф (Code F) одређује правила под којима се може спровести видео и звучно снимање испитивања осумњиченог од стране полиције, Подзаконски акт Г (Code G) се односи на лишење слободе лица и Подзаконски акт Х (Code H) који је донет 2006. године прописује правила на основу којих се може одредити полицијско задржавање, као и поступак са осумњиченим лицем коме је одређено задржавање и правила испитивања таквог лица од стране припадника полиције, али само у случајевима тероризма за разлику од подзаконског акта Ц.

²² M.Zander, *Cases and Materials on the English Legal System*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007., 153.

²³ Ibid., 155.

извршено кривично дело.²⁴ Главне кривичнопроцесне функције су раздвојене и то тако што суд има улогу арбитра, Крунска тужилачка служба функцију гоњења учинилаца кривичних дела, полиција врши функцију истраживања и самосталног вођења истраге, а окривљени са својим браниоцем врши функцију одбране. С тим у вези ће у наредном излагању најпре бити представљен положај полиције и Крунске тужилачке службе у истрази, а затим и сам ток тако конципиране полицијске истраге.

4. Положај и улога полиције и Крунске тужилачке службе у истрази

Једна од основних карактеристика полицијског концепта истраге јесте да је вођење истраге стављено полицији у самосталну надлежност. Управо је у Енглеској тако конципиран претходни поступак да су припадници полиције главни субјекти у смислу да самостално спроводе истрагу, али и иницирају кривично гоњење. Њихова самосталност се огледа првенствено у томе да приликом прикупљања доказа о извршеном кривичном делу и његовом учиниоцу и приликом предузимања одређене радње доказивања и криминалистичко тактичке радње не требају тражити одобрење тужилаштва, а чак нису ни дужни да обавештавају Крунску тужилачку службу о вођењу истраге. У том смислу, треба истаћи и то да је полиција овлашћена да, након завршене истраге и уколико је осумњичени познат, донесе одлуку да ли ће иницирати кривично гоњење које се решење у великој мери разликује у односу на многе друге земље (укључујући и Шкотску) где јавни тужилац доноси одлуку о предузимању кривичног гоњења.²⁵ Овако конципиран претходни поступак омогућава да припадници енглеске полиције имају снажан положај са великим обимом овлашћења, што у крајњој линији омогућава брзу и експедитивну истрагу, а самим тим и ефикасну борбу против криминалитета.

Све до 1985. године у енглеском кривичном поступку важило је начело популарне тужбе, према којем је сваки грађанин имао право на покретање и вођење кривичног поступка, а у пракси су то најчешће били они грађани који су оштећени извршеним кривичним делом. Без обзира што се као носилац кривичног прогона могло

²⁴ M.Davies, *Comparative Criminal Law and Enforcement: England and Wales*, 1 Encyclopedia of Crime and Justice, Joshua Dressler, New York: Macmillan Reference USA, 2002., 183.

²⁵ J.R.Spencer, „The English System“, *European Criminal Procedures* (edited by Mireille Delmas-Marty and J. R. Spencer), Cambridge University Press, Cambridge, 2005., 151.

појавити свако приватно лице, кривична тужба је увек имала јавноправни карактер, јер се сматрало да приватно лице у овој улози заступа јавни интерес да учинилац кривичног дела буде кажњен. На тај начин енглески кривични поступак се водио номинално као парница између круне и окривљеног, у ком прогонитељ, наступајући само у име круне, није овлашћен да се са окривљеним нагоди ради одустајања од кривичног гоњења.²⁶

Током 1985. године долази до извесних битних промена у кривично процесном законодавству доношењем Закона о кривичном гоњењу (*Prosecution of Offences Act*) којим је формирана Крунска тужилачка служба (*Crown Prosecution Service - CPS*)²⁷ чиме долази до одвајања функције кривичног гоњења од функције истраживања кривичних дела, с тим да је истрага и даље остала у надлежности полиције, док Крунска служба врши функцију кривичног гоњења.

Крунска тужилачка служба је организована тако што са њом руководи Директор јавних прогона кога поставља Главни правобранилац, док Директор јавних прогона именује главне крунске тужиоце. У надлежност Крунске службе спада одобравање случајева за оптуживање, обустављање крунског гоњења због недостатка доказа или због тога што оптужење није у јавном интересу. Директор јавних прогона преузима све кривичне поступке покренуте од стране полиције, затим може преузети и друге компликованије случајеве, а Апелациони суд га такође може ангажовати.²⁸

Истрага представља претпроцесну делатност у којој полиција прикупља доказе који се односе на кривично дело и учиниоца и у оквиру које је овлашћена да предузима криминалистичко-тактичке радње и мере и одређене радње доказивања. У прикупљању доказа полиција има доста велику слободу, али ипак прикупљени докази подлежу судској контроли, што значи да по одлуци судског већа сви прикупљени докази не морају бити прихваћени на главном претресу. Значајно је указати на чињеницу да на страни полиције не стоји обавеза да током истраге прикупља и оне доказе који иду у прилог оумњиченом.

Такође, полиција иницира покретање кривичног поступка, а саму одлуку о покретању кривичног поступка доноси Крунска

²⁶ D. Krapac, *Engleski kazneni postupak*, Pravni fakultet, Zagreb, 1995., 44.

²⁷ Крунска тужилачка служба одлучује о оптуживању или обустави кривичног гоњења, у зависности од квалитета прибављених доказа током истраге у сваком конкретном случају и као таква је одговорна за већину одлука које се тичу кривичног гоњења, уз коришћење материјала које је прикупила и обезбедила полиција. V. D.J.Feldman, 149-150.

²⁸ Т.Лукић, *Модел истражног поступка у савременом кривичном праву*, магистарска теза, Правни факултет, Нови Сад. 2003., 102.

тужилачка служба. На овом месту је интересантно истаћи да је до увођења Крунске тужилачке службе полиција обављала и функцију гоњења и то тако што је ангажовала адвокате који су заступали оптужбу пред надлежним судом.²⁹ Када полиција заврши истрагу њени припадници могу донети једну од следећих одлука. Прво, полиција може да иницира покретање кривичног поступка тако што ће “поднети обавештење” (*laying an information*) суду. Под овим се подразумева да ће полиција званично обавестити суд да је одређено лице извршило одређено кривично дело, а наставак, односно одустанак од кривичног гоњења ће зависити од одлуке Крунске тужилачке службе. Друго, уколико не постоји довољно доказа да је одређено лице извршило кривично дело полиција неће иницирати покретање поступка већ ће одустати од гоњења, односно неће предузимати даље радње. И треће, јесте могућност да полиција осумњиченом изрекне меру опомене (*formal caution*) с тим што треба истаћи да се у закону опомена не рачуна као осуда. Без обзира на то, она се ипак бележи у полицијским списима и ако се окривљени касније пред судом појави поводом неког другог кривичног дела суд ће приликом доношења одлуке о санкцији узети у обзир раније изречену опомену.³⁰ Да би полиција поступила на овај начин, тј. да би изрекла опомену осумњиченом лицу потребно је да постоји довољно доказа који би довели до оптужења, уколико би се предмет предао Крунској тужилачкој служби, и да је осумњичени признао извршење кривичног дела. Овај облик диверзије кривичног поступка се пре свега примењује у поступку према малолетним учиниоцима, односно највећи број опомена се изриче лицима од десет до седамнаест година.³¹

Крунска тужилачка служба своју одлуку о покретању кривичног поступка³², односно о обустави кривичног гоњења доноси по принципу слободне оцене доказа, ослањајући се на доказном материјалу који је полиција обезбедила током спровођења истраге. То подразумева „да је тужилац ограничен на оцену писаних докумената које је прибавила полиција и да он сам непосредно не испитује окривљеног, сведоке или оштећеног“³³

²⁹ D.E. Stigall, *Counterterrorism and the Comparative Law of Investigative Detention*, Cambria Press, New York, 2009., 84.

³⁰ J.R.Spencer, (2005), 167-168.

³¹ M.Davies, 185.

³² Одлуку о подизању оптужнице доноси Крунска служба, мада је за нека кривична дела потребан пристанак Главног правобраниоца или Директора јавних прогона.

³³ T.Weigend, „Prosecution: Comparative Aspects“, 3 *Encyclopedia of Crime and Justice* (Joshua Dressler ed.), Macmillan Reference, New York, 2002., 1234.

Што се тиче доказа прибављених током истраге од стране полиције, суд има право да искључи иначе прихватљив доказ и то у два случаја. Први, када постоји ретко коришћено овлашћење из обичајног права сачувано у секцијама 78 (2) и 82 (3) Закона о полицији и доказима у кривичном поступку и други, када постоји овлашћење из истог закона, секција 78 (1) за искључивање доказа тужилаштва „уколико суд сматра да би, с обзиром на све околности, укључивши и околности под којима је доказ добијен, признавање доказа имало негативан ефекат на правилност поступка“.³⁴

5. Радње полиције у истрази

По сазнању да је извршено кривично дело полиција доноси одлуку о кривичном гоњењу на основу неколико критеријума које је утврдио Главни правобранилац, као што су: сврсисходност, важност и правне сметње. Неће се гонити случајеви где нема довољно доказа, багателни случајеви попут мале друштвене опасности или ако се ради о кривичним делима извршених између блиских лица, као и случајеви где постоје одређене правне сметње, попут застарелости, непостојања надлежности енглеских судова, присутност имунитета и др.³⁵ Истрагу спроводи полиција и сам поступак истраживања се спроводи тајно, што значи да није доступно јавности, с тим да оштећени и окривљени нису упознати са појединим деловима истраге. Значи, истрага коју спроводи полиција претходи покретању кривичног поступка, тј. оптужењу и испитивању основности оптужбе које се одвија пред магистратом који, поред осталог, воде припремни поступак за оптужива кривична дела и суде сумарне случајеве по неоптуживим кривичним делима за која није потребна оптужница.

У току истраге полиција се мора руководити начелом разумности, што значи да је обавезна да поступа на начин коме ни један суд неће приговорити да је пореметио равнотежу између личне слободе и заштите општег добра, па се тако предузета радња, иако технички јесте кршење неког права грађана, не сматра незаконитом.³⁶

Током истраге полиција, поред предузимања одговарајућих криминалистичких радњи и мера, спроводи и одређене доказне

³⁴ D.J. Feldman, 171.

³⁵ Б.Бановић, „Положај и улога полиције у преткривичном и претходном кривичном поступку у енглеском кривичнопроцесном законодавству“, Полиција и преткривични и претходни кривични поступак, ВШУП, Земун, 2005., 328.

³⁶ D.Крапас, „Novi prijedlozi za reformu engleskog krivičnog procesnog prava: Izvještaj Kraljevske komisije za krivični postupak iz 1980. godine“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu 1-2/1984, 100.

радње, што је сасвим основано и разумљиво, јер је и циљ истраге обезбеђење доказа за даље вођење кривичног поступка. Такође, полиција под одређеним условима може неко лице лишити слободе и спровести задржавање тог лица.

5.1. Лишење слободе и задржавање

Полиција осумњиченог може лишити слободе уколико су испуњени законом предвиђени услови, како би могло да уследи оптужење осумњиченог и његово извођење пред суд, али под претпоставком да је пре самог лишења слободе полиција већ прикупила довољно доказа на основу којих се може подићи оптужница.³⁷ Законом о полицији и тешким облицима организованог криминала (*Serious Organised Crime and Police Act*) из 2005. године извршене су извесне промене у односу на овлашћења полиције за лишење слободе. Одредбама овог закона полиција је овлашћена да лице лиши слободе када постоји основана сумња (*reasonable suspicion*) да је лице учинило кривично дело, да га чини или да ће непосредно извршити неко кривично дело, као и када се основано верује (*reasonable believe*) да је неопходно лишење слободе лица, поред осталих циљева, и у циљу спречавања да учини кривично дело против јавног реда и мира, омогућавања ефикасне истраге и обезбеђења гоњења лица које би било спречено нестанком, односно бекством тог лица.

Такође, лице лишено слободе може се задржати у полицијској станици под полицијским надзором, с тим што се мора одмах упознати са својим правима.³⁸ Притворски полицајац који у полицијској станици води рачуна о задржаним лицима, након лишења слободе одређеног лица прво мора да утврди да ли постоји довољно доказа који омогућавају да осумњичено лице буде оптужено. Уколико се утврди да прикупљени докази не пружају довољно основа за оптужење задржано лице мора бити одмах пуштено.³⁹ Међутим, постоји могућност да се лице задржи иако не постоји довољно основа за оптужење, а то је ако притворски полицајац основано

³⁷ D.J.Feldman, 154.

³⁸ Задржаном лицу се одмах саопштити разлог задржавања, као и да има право да обавести неког од чланова породице о задржавању и право на браниоца, право на бесплатан правни савет, односно право да изврши увид у пропис који регулише ову материју. Такође, задржано лице има право да одржава комуникацију са лицем које познаје и које показује заинтересованост да о њему брине, као и да прима посету тог лица.

³⁹ C.M.Bradley, „The emerging international consensus as to criminal procedure rules“, Michigan Journal of International Law 2/1993, 182.

верује (*reasonable believe*) да је задржавање таквог лица неопходно како би се обезбедили или сачували докази извршеног кривичног дела или да се обезбеде докази који су у вези са кривичним делом због којег је лице лишено слободе или да се прикупе такви докази испитивањем задржаног лица.⁴⁰

Лице може бити задржано без оптужбе најдуже 24 часа, с тим да уколико се до истека тог времена задржано лице не оптужи, или не буде одобрено продужење, мора се пустити на слободу. Међутим, ако је против задржаног лица подигнута оптужба, притворски полицајац ће наредити пуштање лица на слободу, осим у случајевима који су децидно наведени у закону. Задржавање се може продужити за још 12 сати од стране полицајца у звању главног инспектора или вишег ранга под условом да постоје разумне основе за уверење да је задржавање потребно ради обезбеђења доказа или за прибављањем доказа испитивањем лица или да истрага буде спроведена експедитивно и квалитетно, с тим да ако у том времену задржано лице није оптужено, оно мора бити ослобођено. Међутим, постоји могућност да полиција од магистрата тражи доношење налога за даље задржавање, а магистрат под законом предвиђеним условима може продужити задржавање за још 36 сати, с тим што након тога може издати налог за продужење задржавања за још 24 сата, тако да задржавање може укупно трајати 96 сати.

5.2. Испитивање осумњиченог

Сасвим је логично да полиција током истраге предузме и радњу испитивања осумњиченог, јер је то једна од битних радњи које полиција предузима у истрази. Подзаконски акт Ц Законика о полицији и доказима у кривичном поступку (*Code of Practice for the Detention, Treatment and Questioning of Persons by Police Officers*) који се односи на задржавање и испитивање лица од стране полиције садржи оквире за такво испитивање као и мере заштите од прекорачења полицијских овлашћења, односно садржи права осумњиченог која полиција, приликом испитивања, мора да поштује.

Полиција осумњиченог саслушава у просторијама полицијске станице или на другом месту одабраном за задржавање, с тим што је направљен изузетак у законом предвиђеним случајевима. Пре почетка испитивања осумњичени мора бити упознат са својим

⁴⁰ PACE, član 37. st. 2.

правима и то да није дужан ништа да изјави, односно да има право да ћути и да има право на браниоца, с тим што код тешких кривичних дела полиција може то да одложи уколико сматра да би саопштавање права осумњиченом довело до утицаја на одређена лица и друге доказе или до наносења физичких повреда појединим лицима или другим осумњиченим који још нису лишени слободе

Садржај исказа осумњиченог може да буде различит. Наиме, осумњичени може да призна да је извршио кривично дело које му се ставља на терет, може да негира извршење кривичног дела, а може и да исприча своје виђење догађаја које се разликује од описа кривичног дела које му се ставља на терет. О изјави осумњиченог саставља се записник, а уколико је осумњичени признао да је извршио кривично дело, записник о таквој изјави се може користити као доказ у кривичном поступку, тј. на суђењу. Коришћење таквог записника као доказа на главном претресу представља изузетак, с обзиром да постоји забрана да се уместо непосредних изјава лица на суђењу користе записници о њиховом исказу. Уколико је признање сумњиво, па полиција поновним испитивањем осумњиченог добије ново признање, друга изјава се може сматрати доказом само у случају да фактори који су утицали на претходну изјаву не утичу и даље на вољу осумњиченог.⁴¹

Поред вођења записника, прописано је и да се свако испитивање осумњиченог у полицијској станици мора и звучно снимити, осим уколико то није могуће с тим што се морају навести разлози који су утицали на такву одлуку.⁴² Пре почетка, осумњиченом се мора предочити да ће његово испитивање бити снимано при чему се може десити да се осумњичени противи таквом начину бележења исказа, па је такво одбијање потребно снимити. По завршеном испитивању осумњичени има право да прочита записник и да својим потписом потврди његову веродостојност, или пак да стави одређене примедбе, укаже на неистините чињенице и одбије да потпише записник.

⁴¹ Slučaj R. v. McGovern (1990) 92 Cr. App. R. 229, C.A. i R. v. Glaves (1993) Crim. L.R. 685, C.A. – citirano prema D.J.Feldman, 170-171.

⁴² Подзаконским актом Е (Code of Practice on Audio Recording Interviews With Suspects) су прописана правила којих се морају придржавати припадници полиције приликом звучног снимања саслушања осумњиченог, док је Подзаконским актом Ф (Code of Practice on Visual Recording with Sound of Interviews with Suspects) предвиђено звучно и видео снимање с тим што треба нагласити да видео снимање тока саслушања осумњиченог није обавезно тако да се ове одредбе примењују у оним случајевима када се полицајац одлучи на такву могућност.

5.3. Саслушање сведока

У циљу прикупљања доказа полиција је овлашћена да у току истраге саслушава лица за која претпоставља да су им познате поједине чињенице и околности у вези са кривичним делом и његовим учиниоцем. Саслушање грађана се врши према правилима *Judges Rules* (судска правила), па и сам назив правила указује да се не ради о обавезним прописима, већ о мишљењу судија (судија Краљевског суда) које је пракса прихватила и којих се истрага придржава.⁴³ Ова правила су донета 1912. године, с тим да су више пута допуњавана. На грађанима постоји морална, али не и правна обавеза да полицији дају исказ током истраге. Полиција сваком лицу може да постави било које питање које је у вези са предметом истраге, али ако лице одбије да одговори на постављено питање, полиција нема овлашћење да га лиши слободе.

Када полиција на разумној основи посумња да је лице са којим води разговор учинило кривично дело, мора такво лице упозорити, и то пре него што настави његово саслушање, на право ћутања, тј. да није дужно да одговара на постављена питања, као и да ће његов исказ бити писмено документован и да се касније на суду може користити као доказ. Уколико се превиди такво упозорење, онда такво саслушање лица се не може користити као доказ у кривичном поступку, већ се такав записник издваја из доказног материјала. Истражитељи су одговорни за снимање и чување свих информација које могу бити релевантне за истрагу, без обзира да ли је информација добијена током истраге, или је добијена на неки други начин.

Исказ који је сведок дао полицији сматра се недопуштеним доказом. Међутим, признање неког лица које није осумњичено је *prima facie* прихватљиво, чак иако је добијено на неодговарајући начин, јер енглески судови углавном задржавају традиционални став да њихова улога није да користе закон о доказима да би дисциплиновали полицију, иако су присутни случајеви њихове злоупотребе, с тим што суд има право да искључи иначе прихватљив доказ, сходно одредбама Закона о полицији и доказима у кривичном поступку.⁴⁴

⁴³ Т.Лукић, 107.

⁴⁴ D.J.Feldman, 171.

5.4. Претресање просторија и привремено одузимање предмета

Одговарајуће одредбе Закона о полицији и доказима у кривичном поступку регулишу претресање просторија, који појам обухвата стан и свако друго место, па чак и возило, брод, авион, грађевину или неку другу локацију. До доношења наведеног закона, као и подзаконског акта Б (*Code of Practice for Searches of Premises by Police Officers and the Seizure of Property Found by Police Officers on Persons or Premises*) који регулише претресање просторија од стране полиције и заплону, тј. привремено одузимање пронађених предмета, припадник полиције није имао овлашћење да уђе у туђ стан или неку другу приватну просторију без пристанка власника, односно држаоца, осим у оним случајевима када је магистрат донео налог за претресање. Међутим, и тада је полиција могла у посебним случајевима да уђе у приватну просторију, али није имала овлашћење да изврши њено претресање.⁴⁵

Издавање налога од стране магистрата изазвало је недавно полемику у односу на колико претресања се односи налог магистрата и колико просторија се може претрести по основу једног налога. Према обичајном праву налог омогућава само један улазак и то само на једну локацију. Међутим, Закон о организованом криминалу и полицији (*Serious Organized Crime and Police Act*) из 2005. године увео је ново овлашћење за издавање налога за претресање. Тако се сада на основу одредаба Закона о полицији и доказима у кривичном поступку могу издати два типа налога: „налог за одређене локације“ који омогућава улазак у именоване просторије и „налог за све локације“ који обухвата све просторије које заузима и контролише лице које је наведено у захтеву полиције упућеном магистрату ради доношења налога за претресање. Даље, налогом се може одобрити вишеструки улазак у просторије, уколико судија који издаје налог сматра да је неопходно одобрити вишеструке уласке у периоду до три месеца у циљу постизања сврхе претресања.⁴⁶

Када је у питању претресање просторија са налогом, налог за улазак у њих и њихово претресање издаје судија магистрата на основу поднетог захтева од стране полиције. Претходно је полиција у обавези да провери све чињенице о држаоцу просторија, природи просторија и предметима који се траже, њихову локацију, као и да ли

⁴⁵ А. Бошковић, Тужилачко-полицијски концепт истраге и ефикасност кривичног поступка, докторска дисертација, Правни факултет, Крагујевац, 2010., 288.

⁴⁶ D.J.Feldman, 159.

је раније вршено претресање, шта је тада утврђено, као и да прикупи све друге информације од значаја за одлуку. Захтев за претресање мора да садржи и правну основаност претресања и информације које указују на предмете које претресањем треба пронаћи и разлоге који оправдавају издавање налога за претресање. Судија ће издати налог за улазак и претресање просторија под условом ако постоје разумне основе предвиђене законом,⁴⁷ с тим што на основу таквог налога улазак и претресање просторија мора се извршити током три месеца. Приликом претресања, под условом да је предузето у складу са законским одредбама, полиција на одређеној локацији може употребити и разумну силу, с тим да мора испољити обзир према имању и приватности власника или држаоца просторија. Уколико пре започињања и током вршења претресања полиција није поштовала наведене прописе, претресање се сматра незаконитим.

Полиција је овлашћена да уђе у просторије и изврши претресање без налога у следећим ситуацијама:

- ради извршења налога за лишење слободе,
- ради лишења слободе лица код *arrestable offences* (кривична дела код којих је могуће хапшење),
- ради поновног хватања лица које је противправно на слободи и које се тражи и
- ради спасавања живота или тела или спречавања озбиљне имовинске штете.⁴⁸

Улазак у просторије и њихово претресање без налога у наведеним ситуацијама, осим последње наведене, може се предузети ако постоји материјални услов, тј. разумна основа за веровање (*reasonable grounds to believe*) да се лице које се тражи налази у тим просторијама.

Такође, полиција може, без налога, извршити претресање било које просторије коју лице лишено слободе заузима или контролише када се основано сумња (*reasonable grounds to suspect*) да се у њој могу пронаћи трагови и предмети који могу послужити

⁴⁷ Услови за издавање налога за претресање постојаће, ако постоје разумне основе за веровање да је извршено неко од кривичних дела на основу којих је могуће лишење слободе, да су предмети наведени у захтеву такви да, сами по себи или заједно са другим предметима, могу бити од суштинског значаја или релевантан доказ за истрагу, да се не ради о стварима које су правом привилеговане, изузете или се за њих уређује специјалан поступак и да је вероватноћа да држалац просторије не би допустио улазак без налога.

⁴⁸ PACE, član 17. st. 1.

као доказ поводом извршеног или било ког другог кривичног дела које је повезано са извршеним кривичним делом.⁴⁹

Претресање просторија може се спровести и уз пристанак лица које има право да дозволи улазак у просторије и таква сагласност би требала, ако је могуће, да буде дата у писменој форми. Полицајац може затражити такву сагласност, али је дужан да претходно саопшти сврху претресања и његов обим и то што је могуће прецизније, с тим што се лицу мора указати да није обавезно да даје сагласност, као и да све оне ствари које се привремено одузму могу бити коришћене као доказ у поступку.

На основу свега реченог може се закључити да се претресање просторија може предузети на три начина: на основу налога суда, самоиницијативно од стране полиције, ако су испуњени законом прописани услови, и уз сагласност, односно пристанак лица чије просторије треба претрести. У том смислу интересантно је истаћи податак према којем се претресање просторија у Енглеској највише врши без судског налога и то: у 55% случајева припадници полиције врше самоиницијативно претресање приликом лишења слободе осумњиченог лица, у 32% случајева се претресање врши уз пристанак лица, а само у 12% по налогу суда.⁵⁰

6. Закључна разматрања

Анализом одредби о истрази у компаративном кривично-процесном законодавству може се констатовати да су присутни следећи концепти истрага: судска истрага, тужилачка истрага, тужилачко полицијска истрага као модалитет тужилачке истраге и полицијска истрага. Циљ свих наведених облика истрага је идентичан, а то је обезбеђење доказа да је одређено лице извршило или да није извршило конкретно кривично дело и, у зависности од тога, омогућавање даљег тока кривичног поступка, односно обустава истог. Присутна су различита мишљења о ефикасности наведених концепата истраге, што и опредељује прихватање одређеног облика истраге у кривично-процесном законодавству појединих земаља.

Чињеница је да је судска истрага доста статична и заснована на кабинетском раду истражног судије и недовољном ангажовању

⁴⁹ K.Cho, „Reconstruction of the English Criminal Justice System and its Reinvirogated Exclusionary Rules“, *Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Journal*, 2/1999, 280.

⁵⁰ C.M. Bradley, (1993), 181.

јавног тужиоца на проналажењу и обезбеђењу личних и материјалних доказа, те да се и јавни тужилац и истражни судија, што се тиче прикупљања доказа, ослањају на полицију, што утиче на њихов пасиван однос према истрази, без обзира што јавни тужилац има руководећу улогу у преткривичном поступку. Стога се може претпоставити да би тужилачко- полицијски концепт истраге довео до динамичније улоге јавног тужиоца и полиције, благовременог предузимања одређених радњи доказивања и избегавања да се поједине радње беспотребно понављају, што би свакако утицало на ефикасност кривичног поступка.

У кривично-процесном законодавству Енглеске прихваћен је концепт полицијске истраге што подразумева да полиција доноси одлуку о покретању истраге и спроводи истрагу, с тим да је незнатна улога и учешће Крунске тужилачке службе и суда у истрази, што значи временско скраћење истраге, а што је од значаја за ефикасност кривичног поступка. То значи да би полицијска истрага требала да допринесе већој ефикасности кривичног поступка, чему у прилог иду и мишљења неких еминентних аутора о ефикасности тужилачко-полицијске истраге у односу на судску истрагу као и резултати спроведених емпиријских истраживања у земљама где је присутан тај концепт истраге. Међутим, неки чвршћи и валиднији закључак је немогуће извести без спровођења адекватних емпиријских истраживања у Енглеској и другим земљама где је присутна полицијска истрага.

Може се закључити да овакав енглески модел уређења фазе истраге има својих одређених предности, али и недостатака. Битна карактеристика енглеског полицијског концепта истраге огледа се у томе што полиција има доста самосталности у истрази, уз незнатно учешће тужиоца и суда, што током истраге прикупља релевантне доказе, а то свакако утиче на краће трајање истраге. Основна предност овог модела јесте јасно раздвајање функција: полиција води истрагу и иницира покретање кривичног поступка док тужилац надаље доноси све одлуке поводом питања кривичног гоњења. Међутим, главни недостатак се огледа у томе што тужилац мора да прихвати онакве резултате истраге какве му је полиција презентирала и у великој мери је зависан од добре воље полиције уколико је потребно предузети још неке радње како би могао донети одлуку о покретању кривичног поступка, с обзиром на то да полиција није дужна да поступи по његовим захтевима.

Aleksandar Bošković, Ph.D

Assistant Professor

Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade

BASIC CHARACTERISTICS OF THE POLICE INVESTIGATION ACCORDING TO THE ENGLISH CRIMINAL PROCEDURE LAW

Summary

The criminal procedure laws of European countries contain various concepts of investigation, like the judicial investigation which is being progressively replaced by the prosecutorial, or the prosecutorial police investigation, while the concept of the police investigation is much less represented. The basic purpose of all the listed types of investigations is achieving the highest possible efficiency of criminal proceedings which is of an enormous importance, especially today when organized crime, terrorism, corruption, and other severe crimes are widespread. The topic of research is directed toward the police investigation which is featured in the English criminal procedure law. However, the paper will also point out the important differences between the judicial and the prosecutorial, or police, investigations. Through the methods employed in this research, which include a critical contents analysis, description, comparison, synthesis, and deduction, we will tend to come up with certain relevant facts which will enable a certain comparison in regard to the efficiency of the police and other concepts of investigation.

Key words: investigation, police investigation, district attorney, court, police, Crown service, criminal procedure efficiency.